26/10/2020

«Στην Κύπρο τίποτα δεν είναι οριστικό»

/ Επικαιρότητα

Υπάρχουν προοπτικές για την επανένωση του νησιού μετά την εκλογή του Τατάρ στα κατεχόμενα; Συνέντευξη της DW με τον καθηγητή του Πανεπιστημίου του Τύμπινγκεν και ερευνητή του Κυπριακού και θεμάτων ειρήνης Τόμας Ντιτς.

Deutsche Welle: Στις πρόσφατες προεδρικές εκλογές στη διεθνώς μη αναγνωρισμένη «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου» εξελέγη ο Έρσιν Τατάρ, ένας υποστηρικτής μιας λύσης των δύο κρατών. Επισφραγίστηκε κατά συνέπεια οριστικά η διαίρεση του νησιού;

Τόμας Ντιτς: Στην Κύπρο δεν θα πρέπει ποτέ να γίνεται λόγος για «οριστικά», αλλά δεν θα πρέπει ποτέ να έχει κανείς και πολύ μεγάλες ελπίδες. Εδώ υπάρχει ένα συνονθύλευμα από πολύ διαφορετικά συμφέροντα. Με αυτά θα βρεθεί σε τελική ανάλυση και ο Τατάρ αντιμέτωπος. Ενδεχομένως δεν θα εξαρτηθεί τόσο από τον ίδιο, όσο από την Τουρκία. Επιπλέον, ακόμη και μεταξύ των οπαδών του Τατάρ, οι απόψεις για την επίλυση του Κυπριακού δεν είναι τόσο ενιαίες. Παρ' ότι δεν πιστεύω ότι είναι πιθανή αυτή τη στιγμή, θα ήταν πολύ νωρίς για να πούμε ότι ο φάκελος της επανένωσης έχει κλείσει.

Τουρκοκύπριος πρόεδρος από το 2015 ήταν ο Μουσταφά Ακιντζί, ένας δεδηλωμένος υποστηρικτής της επανένωσης του νησιού. Και οι δικές του προσπάθειες απέτυχαν. Ποιοι είναι οι λόγοι;

Αυτό οφείλεται κυρίως στην επιρροή της Τουρκίας, η οποία δεν φαίνεται να ενδιαφέρεται επί του παρόντος για λύση. Η σημερινή κατάσταση διαφέρει ριζικά από εκείνη των αρχών της δεκαετίας του 2000. Εκείνη την εποχή, ο Ερντογάν ήταν υπέρ μιας λύσης για εσωτερικές πολιτικές σκοπιμότητες: το ζητούμενο ήταν να περιορίσει την επιρροή του στρατού. Γι 'αυτό το λόγο προσπαθούσε να βρει και μια λύση στο Κουρδικό Ζήτημα. Στο μεταξύ, ο Ερντογάν κατάφερε να κερδίσει τον

στρατό με το μέρος του μέσω της στελέχωσης και την αλλαγή της νομοθεσίας. Αυτός είναι ο λόγος που το ενδιαφέρον του τώρα για την επίλυση και του Κυπριακού και του Κουρδικού είναι ελάχιστο. Επιπρόσθετα, με τα αποθέματα φυσικού αερίου στα ανοχτά της Κύπρου προέκυψε και ένα γεωοικονομικό ενδιαφέρον. Προς το παρόν, η Τουρκία αγνοεί λίγο πολύ την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της Κύπρου. Αυτό δεν θα ήταν καθόλου αυτονόητο σε περίπτωση που λυθεί το Κυπριακό Ζήτημα, και με τη συγκατάθεση της Άγκυρας. Από αυτή την άποψη, για εσωτερικούς, γεωστρατηγικούς και γεωοικονομικούς λόγους μια λύση του Κυπριακού Ζητήματος δεν είναι επί του παρόντος ελκυστική για την Τουρκία.

Τι θα μπορούσε να παρακινήσει την Τουρκία να δώσει πράσινο φως προκειμένου να ξεκινήσουν ξανά συνομιλίες για την επανένωση της Κύπρου;

Το ζητούμενο δεν είναι η προθυμία της Τουρκίας για συνομιλίες. Το πρόβλημα είναι πώς θα διεξαχθούν. Μονίμως υπήρξαν διαπραγματεύσεις. Αλλά τελικά ναυάγησαν λόγω του ζητήματος της κυριαρχίας, δηλαδή, ποια υπόσταση θα πρέπει να έχουν τα δύο τμήματα της Κύπρου: ομοσπονδιακά κρατίδια εντός μια ενιαίας Δημοκρατίας ή δύο ανεξάρτητα κράτη. Δεδομένου ότι ο Τατάρ πιέζει για λύση δύο κρατών, μπορώ να φανταστώ ότι θα άρεσε πολύ στην Τουρκία να επαναληφθούν οι διαπραγματεύσεις.

Τι γίνεται με τη στάση της ελληνοκυπριακής πλευράς;

Είμαι απογοητευμένος από τον Πρόεδρο Νίκο Αναστασιάδη. Δεν νομίζω ότι προχώρησε αρκετά στις διαπραγματεύσεις. Το πρόβλημα του Αναστασιάδη είναι ότι το κόμμα του, ο ΔΗΣΥ, είναι διχασμένο στο Κυπριακό. Το 2004 ο ίδιος υποστήριξε το Σχέδιο Ανάν ενάντια στη βούληση της πλειοψηφίας των μελών του κόμματος. Πέραν αυτού όμως, υπάρχουν κύκλοι στην Κύπρο, και αυτό ισχύει και για τις δύο πλευρές, που έχουν συμφέρον να παραμείνει το Κυπριακό ανοιχτό – είτε από μια εθνικιστική ιδεολογία, είτε από φόβο για απώλεια επιρροής, είτε από φόβο για οικονομικές απώλειες, για παράδειγμα στον τουρισμό. Δεδομένου ότι οι πολιτικοί θέλουν να επανεκλεγούν, τέτοια συμφέροντα περιορίζουν τις επιλογές τους. Υποθέτω ότι αν ο Αναστασιάδης είχε την ελευθερία κινήσεων, θα είχε βρει λύση με τον Ακιντζί.

Εδώ και 46 χρόνια η Κύπρος είναι διαιρεμένη. Πόσο ισχυρό είναι το ενδιαφέρον για επανένωση στις δυο κοινωνίες του νησιού;

Επικρατεί μεγάλη απογοήτευση στην οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, στις μη κυβερνητικές οργανώσεις και στις πολλές δικοινοτικές ομάδες. Ταυτόχρονα, είναι γεγονός ότι αυτές οι ομάδες συνεχίζουν να συνεργάζονται για την επανένωση σε

πάρα πολλά επίπεδα. Ωστόσο, δεν στάθηκε δυνατό να μεταφερθεί το πνεύμα αυτού του κινήματος στο σύνολο της κοινωνίας. Αυτό οφείλεται, εν μέρει, στο γεγονός ότι έχουν μεγαλώσει γενιές που μια ενιαία Κύπρος δεν τους λέει τίποτα και για τις οποίες η επανένωση είναι μόνο λόγια. Για αυτό παραμένουν αυτοί που την υποστηρίζουν μειοψηφία. Θα ήθελα όμως να προσθέσω κάτι ακόμη: Ο Ακιντζί έχασε με μικρή διαφορά, ο Τατάρ δεν έλαβε καν το 52% των ψήφων. Μόνο μερικές χιλιάδες ψήφοι ήταν καθοριστικές. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει αυτή η κοινωνία των πολιτών που θέλει την επανένωση. Δεν καταφέρνει όμως να κινητοποιήσει μια πλειοψηφία.

Από την εισβολή των τουρκικών στρατευμάτων στην Κύπρο το 1974 και τη διαίρεση, τα Ηνωμένα Έθνη καταβάλουν προσπάθειες για την επανένωση της. Υπήρξε πληθώρα πρωτοβουλιών, συνομιλιών – ακόμη και ένα δημοψήφισμα το 2004. Κατά πόσο είναι διατεθειμένα τα Ηνωμένα Έθνη να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους για την επίλυση μιας, όπως φαίνεται, μακροπρόθεσμα «παγωμένης σύγκρουσης»;

Νομίζω ότι είναι απίθανο τα Ηνωμένα Έθνη να αποσυρθούν – ούτε σε ό,τι αφορά τους κυανόκρανους, ούτε σε ό,τι αφορά τις προσπάθειες διαμεσολάβησης. Το κόστος της ειρηνευτικής δύναμης των Ηνωμένων Εθνών, που βρίσκεται από το 1963 στο νησί, είναι μεγάλο. Στο Συμβούλιο Ασφαλείας επικρατεί μεγάλη δυσαρέσκεια που δεν έχει βρεθεί ακόμη λύση στο Κυπριακό. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο γίνονται συνεχώς προτάσεις να αποτραβηχτούν οι κυανόκρανοι. Η ελπίδα που συνδέεται με αυτό το βήμα είναι ότι οι δύο πλευρές στην Κύπρο θα τεθούν υπό πίεση για να βρουν λύση. Ο κίνδυνος, ωστόσο, είναι ότι θα μπορούσαν να προκύψουν βίαιες συγκρούσεις στην Πράσινη Γραμμή. Επίσης, δεν νομίζω ότι θα σταματήσουν οι προσπάθειες του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για εξεύρεση λύσης. Άλλωστε, δεν διαφαίνεται κάποιος παράγοντας, που θα μπορούσε να αναλάβει αυτό το ρόλο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί επειδή η Κύπρος είναι κράτος μέλος. Παρά τη μεγάλη απογοήτευση στα Ηνωμένα Έθνη, νομίζω ότι σε λίγο θα ξεκινήσουν ξανά με διερευνητικές προσπάθειες. Αλλά, αυτή είναι και η αποστολή του ΟΗΕ.

Ο Τόμας Ντιτς είναι καθηγητής Πολιτικών Επιστημών και Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο του Τύμπινγκεν. Υπήρξε συνεργάτης στο Ινστιτούτο Ερευνών της Κοπεγχάγης για την Ειρήνη (COPRI) και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Μπέρμιγχαμ. Είναι εκδότης των τόμων «A Different Kind of Power? The EU's Role in International Politics» (2014) και «Cyprus: A Conflict at the Crossroads» (2009). Στο επίκεντρο του επιστημονικού του ενδιαφέροντος βρίσκονται η ΕΕ ως παράγοντας της διεθνούς πολιτικής, οι σχέσεις ΕΕ-Τουρκίας και το Κυπριακό.

Πηγή: Deutsche Welle / Παναγιώτης Κουπαράνης, Βερολίνο